

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ
БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ
М.О.ӘУЕЗОВ АТЫНДАҒЫ ӘДЕБИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР
ИНСТИТУТЫ**

Қазақстанның еңбек сіңірген мәдениет қайраткері,
ҚР Мемлекеттік сыйлығының лауреаты
ШЕРИАЗДАН РҮСТЕМҰЛЫ ЕЛЕУКЕНОВТІҢ
95 жылдығына арналған «**ШЕРИАЗДАН
ЕЛЕУКЕНОВ ЖӘНЕ ӘДЕБИЕТТАНУ
ҒЫЛЫМЫНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ**»
Республикалық ғылыми-теориялық конференция
материалдары

24 қазан, 2024 жыл

АЛМАТЫ

УДК 821.512.122.0
ББК 83.3 (5Қаз)
Ш 48

*Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі
Ғылыми комитеті*

*М.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының Ғылыми кеңесі
шешімімен баспаға ұсынылған.*

*2023-2025 жылдарға арналған BR21882298 «Қазақстан әдебиеттануы
мен өнертануы әлемдік гуманитарлық білімнің тұжырымдамалық эволю-
циясы аясында» нысаналы бағдарламасы аясында дайындалды.*

Құрастырған және жауапты редактор:

Орда Г., ф.ғ.д.

**Ш 48 Шериаздан Елеукуенов және әдебиеттану ғылымының өзекті
мәселелері:** республикалық ғылыми-теориялық конференция мате-
риалдары. – Алматы: 2024. – 208 бет.

ISBN 978-601-230-139-7

Жинақта белгілі мемлекет және қоғам қайраткері, көрнекті ғалым, жазушы, педагог, журналист, баспагер, филология ғылымдарының докторы, профессор, Қазақстанның еңбек сіңірген мәдениет қайраткері, Қазақстан Республикасы Мемлекеттік сыйлығының лауреаты Шериаздан Рүстемұлы Елеукуеновтің өмірі мен шығармашылығы туралы 85 және 95 жылдық мерейтойында жазылған мақалалар топтастырылған. Қаламгердің көркем әдебиет, әдебиеттану, әдеби-сынға қосқан үлесі ғылыми тұрғыдан жан-жақты талданып, азаматтық болмысы туралы естеліктер ұсынылған.

Жинақ филология, журналистика факультетінің студенттеріне, магистранттар мен докторанттарға және әдебиет сүйер қауымға арналған.

УДК 821.512.122.0

ББК 83.3 (5Қаз)

ISBN 978-601-230-139-7

© М.Әуезов атындағы Әдебиет
және өнер институты, 2024

ОРДА Гүлжаһан,
филол. ғ.д.

ТӘУЕЛСІЗДІК КЕЗЕҢДЕГІ ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ ТУРАЛЫ ТЫҢ ЗЕРТТЕУЛЕР

Осыдан оншақты жыл бұрын тәуелсіздік тұсындағы әдебиет туралы зерттеулер түгіл, ғылыми мақалалардың некен-саяқ болғаны бәрімізге белгілі. Әдебиеттанушы ғалымдар даму үстіндегі әдебиет жөнінде ой қорытып үлгермей жатқанда тәуелсіздік дәуір әдебиеті туралы зерттеулердің алғашқы үлгілері қолымызға тиді. Оның біріншісі – ұжымдық еңбек. Екіншісі – жеке автордың зерттеуі. Осы екі кітаптың зерттеу нысаны бір болғандықтан екеуін қатар сөз еткенді жөн санадық. Себебі, екі еңбек те бір есімге тікелей қатысты. Ол – Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты, филология ғылымдарының докторы, профессор, Шерияздан Рүстемұлы Елеуқенов.

М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты Мемлекеттік «Мәдени мұра» бағдарламасы бойынша 10 томдық «Қазақ әдебиетінің тарихы» атты үлкен зерттеуді көпшілік оқырманға ұсынғаны белгілі. Оның кеңестік дәуірін қамтитын 7, 8, 9-томдарының жалпы редакциясын бүгінгі ұлттық әдебиеттің көшбасшысы академик Серік Қирабаев басқарса, тәуелсіздік кезеңін қамтитын 10-томының жалпы редакциясын Шерияздан Елеуқенов басқарды.

Бүгінгі таңда қазақ әдебиеттану ғылымының алдында тұрған негізгі міндет – тәуелсіздік кезең әдебиетін зерттеу. Тәуелсіздік кезең әдебиеті бүгінге дейін толық зерттелмегендіктен оны басқарудың өзі оңай болған жоқ. Жоғарыда аталған «Қазақ әдебиеті тарихының» 10 томы «Тәуелсіздік кезеңдегі қазақ әдебиетін» (1991-2001) қамтиды. Әрбір жанрдың өз маманы болады. Ал, институтта аталған кезеңді зерт-

теп жүргендер жоқтың қасы. Осындай сәтте бар ауыртпалық аталған тақырыптың басшысына түсері белгілі. Аталған кезең әдебиетін зерттеуге белгілі ғалымдар қатысқан. Соңғы жылдар әдебиетін зерттеудің өз қиыншылығы да жетерлік. Оны осы 10-томның 50 пайызын кітаптың бас редакторы өзі жазғанынан көруге болады. Кітаптың құрылымы «Алғы сөз», «Қазақ әдебиеті тәуелсіздік кезеңінде (кіріспе)», «Проза: Роман», «Повесть, хикаяттар», «Өңгіме», «Деректі әдебиет», «Сатира», «Фантастика», «Лирика», «Поэма», «Драматургия», «Қазақстан халықтарының әдебиеті», «Әдебиеттану», «Әдеби-көркем сын», «Қазақ әдебиетінің халықаралық байланыстары» сынды негізгі шолу тараулармен бірге осы кезеңнің «Әдеби өмір шежіресі» мен «Библиографиялық көрсеткішін» қамтиды. Қазақ әдебиетінің белгілі библиограф ғалымы Әбділхамит Нарымбетов бүкіл ғұмырын арнап келе жатқан әдебиеттің библиографиясы мен шежіресін жасау – екінің бірінің қолынан келмейтін шаруа. Олай болса, бас редакторы авторларын үлкен талғаммен таңдай білген. Шежіре мен көрсеткіштің толықтай көлемді етіп берілуі де құптарлық. Себебі аталған кезең әдебиетін зерттеуде мұндай көрсеткіштердің аса қажет екендігі анық. Сонымен бірге Ә.Нарымбетов – қазақ поэмасын тұрақты зерттеп жүрген бірден-бір ғалым. Ендеше, бұл тарауды да негізгі маман жазғаны анық. Тақырып жетекшісі осылайша әр жанрдың өз маманын таңдап алуда ұтқырлық танытқан.

Кітаптың алғы сөзінде Ш.Елеуқенов: «Әрине, жаңа кезең көркем кітабының бәрі бірдей қалам ұшына іліккен жоқ. Кейбір татымды туынды әртүрлі себеппен назарға түспей қалды да. Түспей қалуының өзге де себебі болуы мүмкін. Әдебиет тарихы баспа жүзін көрген шығарманың құнын айырмай шетінен тықпалай беруді көтермейді. Қазір не көп – қағаз топаны көп. Проза әлеміне де, өлең өлкесіне де кіруге лайықсыз, әдебиетпен үш қайнаса сорпасы қосылмайтын шалажансар шимайлар бүгіндер қаптап кеткені жасырын емес. ...кітапта бүгінгі тәуелсіздік әдебиетінің әжетке жарайтыны,

жілігі татиды дегендері ғана іріктеліп талданды», – дейді. Аталған кезең әдебиетіне еңбегі сіңген негізгі көрнекті ақын-жазушылардың шығармалары жанр бойынша сөз болған. Ал олардың жекелеген шығармашылық портретін жасау алдағы уақыттың еншісіне қалып отыр. Себебі, бұл – қозғалыс, даму үстіндегі кезең әдебиеті.

Зерттеуге қатысқан авторлардың атынан көріп отырғанымыздай, бұл еңбекке әр жанрдың негізгі мамандары тартылған. Проза жанрының денін («Алғы сөз», «Кіріспе», «Роман», «Повесть, хикаяттар») филология ғылымдарының докторы, профессор Ш.Елеукунов зерттеген. Қазақ прозасын жете зерттеп жүрген, роман жанрының білікті маманы ретінде танылған ғалымның бұл жанрды зерттеуде алдына жан салмасы белгілі. Прозаның жетекші жанрын зерттеуде осы кезеңде жазылған негізгі шығармалар іріктеліп алынған. «Үлкен прозасыз үлкен әдебиет жоқ», – деп М.Әуезов айтқандай бүгінгі қазақ әдебиеті үлкен тұғырға шыққаны анық. Тәуелсіздік тұсында роман жанры жаңа биікке көтерілді десек артық айтқандық емес. Ә.Нұрпейісовтің «Соңғы парыз», З.Қабдоловтың «Менің Әуезовім» роман-эссесі, Ш.Мұртазаның «Ай мен Айша», М.Мағауиннің «Мен», Қ.Ысқақовтың «Ақсу – жер жаннаты», Р.Тоқтаровтың «Абайдың жұмбағы», Ә.Таразидің «Жаза», Т.Әбдіқовтің «Парасат майданы», С.Сматайдың «Жарылғап батыр», Қ.Жұмаділовтің «Дарабоз», Қ.Исабаевтың «Шоң би», Б.Мұқайдың «Өмірзая», О.Сәрсенбайдың «Шеңбер», К.Сегізбайдың «Беласқан», Б.Нұржекеевтің «Әйел жолы жіңішке», Т.Зәкенұлының «Көк бөрілердің көз жасы», Ж.Ахмедидің «Шырғалаң», Х.Әдібаевтың «Отырар ойраны», Ұ.Доспанбетидің «Қызыл жолбарыс», А.Алтайдың «Алтай новелласы», Ә.Асқардың «Өр Алтай, мен қайтейін биігінді», С.Елубайдың «Мінәжат», Т.Нұрмағамбетовтің «Айқай» атты романдары осы жылдардың жемісі. Зерттеуші роман жанрын зерттеуде осы аталған шығармалар қазақ әдебиетінде қалыптасқан дәстүрді қалай

жалғастырды, мазмұндық, түрлік қандай жаңалық қосты деген мәселелер төңірегінде қарастырған. Жекелеген шығармалардың жетістігі жазушылардың көркемдік шеберлігі негізінде сараланған. Сонымен бірге зерттеуші бүгінгі қазақ прозасының жанрлық табыстарын да тілге тиек етіп, нақты шығармаларды талдаумен тың ғылыми тұжырымдарын ұсынған. Ғалымның: «Тәуелсіздік дәуірі он жылдық әдеби процесс арнасын жаңа бағытқа бұрды. Ел көңілінің гүлін ашқан әдеби дәуірдің алғашқы жемістерін тере де бастадық. Сөз өнерінің зор саласы – проза, жетекші жанры – роман бабында екені ерекше қуантады» немесе «XIX, XX ғасыр – әдебиетіміздің көркемдік әлемінің шың-құздарына қанат қаққан ғасырлары», – деген пікірлері бүгінгі қазақ әдебиетіне берілген әділ баға.

Ал, фантастиканың негізгі маманы профессор А.Мархабаевтың «Фантастика», сатираны жете зерттеп жүрген ғалым Ү.Уәйдаұлының «Сатира», аталған кезең лирикасын ғылыми айналымға түсірген филология ғылымдарының кандидаты Ә.Қайырбековтің «Лирика», белгілі театр сыншысы Ә.Сығайдың «Драматургия», профессор Р.Тұрысбектің «Әдебиеттану», профессор Қ.Әбдезұлының «Әдеби көркем сын», профессор Б.Мамраев пен С.Ананьеваның «Қазақ әдебиетінің халықаралық байланыстары» деген тарауларын жазуы да құптарлық. Бүгінгі қазақ әдебиетінің білікті мамандарының бірі Қ.Әбдезұлының: «Бір мүшелді толтырып, енді екінші мүшелге аяқ басқан жас, егемен еліміздің туған әдебиеті мен өнерінің бірден-бір жанашыры, яғни жақсы мен жаманын, арзаны мен қымбатын қалт жібермей ажыратып айтып, оқырман назарына әрдайым ұсынып отырған, бүгінгі көркемдік дамуымыздың күре тамырындай болып кеткен әдеби-эстетикалық сынымыздың әлі де алар асулары алда», – деген сөзінен қазақ әдебиеттану ғылымының күн санап өсе беретінін аңғарамыз.

«Қазақ әдебиетінің халықаралық байланыстары» атты тараудан тәуелсіздік алғаннан бергі Қазақстан Республикасының әлемнің сан алуан елдерімен дипломатиялық байланыс-

та болғанын аша түседі. Соның ішінде шығыс елдерімен мәдени және әдеби байланыстардың кеңейе түсуі жан-жақты ашыла түскен. Түркі тілдес Түркия, Әзірбайжан, Қырғызстан, Өзбекстан, Түркменстан және басқа елдермен бірге соңғы жылдары Монғолиядағы және Қытайдағы қазақтардың әдеби байланыстары да кеңейе түскендігін зерттеушілер жеткілікті түрде зерттей білген. Туысқан түркі тектес халықтар әдебиетінің кейінгі жылдары бірлікте қаралуы да осы кезең әдебиетінің жетісітігі.

Бұл зерттеу тәуелсіздік әдебиетінің толық бағасын берді деуден аулақпыз. Себебі, бұл даму үстіндегі кезең болғандықтан, ол жөніндегі зерттеулер де тыңнан түрен салғандығымен бағалы. Дегенмен, Бұл ұжымдық еңбек – сол кезең әдебиетін зерттеудегі негізгі бағытты көрсетіп, алдағы үлкен зерттеулерге жол салды.

Екіншісі – «Қазақ әдебиеті тәуелсіздік кезеңінде» («Алатау» баспасынан шыққан) деп аталатын Ш.Елеукеңовтің зерттеу еңбегі. Бүгінгі базар нарқы шарықтап тұрған шақта әдебиетшілердің кітаптарын жарыққа шығару да оңай шаруа емес. Аталған еңбектің Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігі Ақпарат және мұрағат комитетінің мемлекеттік бағдарламасы бойынша шығарылғаны қуанарлық жай. Тәуелсіздік кезең әдебиеті ғылыми айналымға түсе қоймаған уақытта мұндай сүбелі зерттеудің әдебиет сүйер қауымға ауадай қажет екені айтпаса да түсінікті.

Алғашқы еңбекке басшылық жасау барысында ғалымның көп ізденгендігін оның екінші зерттеуінен байқауға болады. Кітаптың құрылымы негізгі екі бөлімнен тұрады. Бірінші бөлімде аталған кезең әдебиеті проза, лирика, поэма сынды негізгі жанрлар бойынша сөз болады. Екінші бөлімге бүгінгі заман тілегінен туған әдеби сын, зерттеу мақалалар топталған. Бұлардың дені жекелеген жазушылардың шығармашылық портретін жасаған монографиялы очерк. Кітаптың кіріспесінде ғалым: «Бұл кітап болашақ туындыларға ой

түрткі боларлық қызмет атқарса, қалың оқырманның қаптай шығып жатқан әдеби көркем дүниелер хақындағы білмекке құмарлығын өтеуге септесе, – автор еңбегінің еш кетпегені», – дейді.

Біздіңше, автор алдына қойған мақсатына жеткен. Олай дейтініміз, бұл – аталған кезең әдебиеті жөніндегі бас-аяғы жинақы, толыққанды зерттелген тұғыш еңбек. Ғалымның айтуынша ХХ ғасырда қазақ әдебиеті үш кезеңді басынан өткізсе, соның үшінші кезеңі – «қазақ халқының тарихындағы ең бақытты дәуірден, мандайы жарқырап, тәуелсіздік туын желбіретіп, мерейі үстем болған және елімізді демократиялық жолға түсірген 1991 жылдың 16 желтоқсанынан басталады». Кіріспеде осы аталған кезеңдегі қазақ әдебиетінің жай-күйі қандай болғандығы сол тұстағы мәдени, әдеби шаралармен байланыстырыла сөз болады. Әдеби процесті жанды қозғалыс ретінде таныта білген ғалым бүгінгі әдебиеттің даму үстінде екендігін жан-жақты аша түскен. Кеңестік дәуір тұсында цензура мен партиялық бақылауда болған қазақ әдебиетінің тәуелсіздік тұсында қол жеткізген табысының ұшан-теңіз екендігі де шынайылықпен көрсетілген. Әдебиеттің «ақтаңдақ» беттерінің зерттеліп, ұлттық әдебиетіміздің тұтас бір кезеңі, дәлірек айтқанда, 20-30-жылдардағы қазақ әдебиеті жаңа есімдермен толыға түскендігі де осы кезеңнің жетістігі екені белгілі.

«Тәуелсіз елдің еркін тынысты прозасы» атты тарауда аталған кезеңдегі қазақ прозасы зерттеу нысанына алынған. Сүйекті жанр болып табылатын романның бүгінгі күйі қандай деген сауалға ғалым нақты шығармаларды талдау арқылы қол жеткізген. Қазақ әдебиетіне еңбегі сіңген көрнекті жазушы Ә.Нұрпейісовтің кеңестік дәуір тұсыннан бастап 25 жылда жазылып біткен «Соңғы парыз» романы бүгінгі қазақ әдебиеттану ғылымынан өз бағасын алған. Олай дейтініміз: «Қазақ әдебиетінің ХХ ғасырдың ақырғы он жылының бетке ұстар туындыларын сөз еткенде, алдымен тілге үйірілетін

туынды – жазушы Әбдіжәміл Нұрпейісовтің «Соңғы парыз» роман-дилогиясы (1999)», – дей келіп ғалым өзінің осы ойын өзіне дейін жазылған еңбектермен дәлелдейді. Қазақ халқының мәдениеті мен әдебиетіне еңбегі сіңген белгілі ғалым академик Зейнолла Қабдолов т.б. басқалармен бірге алыс-жақын шетелдік сыншылар мен жазушылардың, Башқұртстанның халық жазушысы Мұстай Кәрімнің, Берлиндік жазушы-публицист Леонгард Кошут тұжырымдарымен өз пікірін ұштастыра білген ғалым ғылымдағы ізденімпаздығын да байқата түскен. Жекелеген шығармаға талдау жасауда сол жөнінде өзіне дейін кімдердің не айтқанын мұқият есте сақтап отыру да ғылым мәдениетін танытар әдіс-тәсіл. Егер жеке өз пікірін ған білдірсе, ол зерттеуден гөрі жеке адамның монологы болып шығар еді. Ендеше, бүкіл әдеби процесте не болып жатқанын жіті бақылап, оған өз көзқарасын білдіріп отыру да ғылыми зерттеудің құнын арттыра түсері даусыз.

«Лирика» тарауында бүгінгі жырдан сарай салған қазақ ақындарының көркемдік табыстары қазақ лирикасының жетістігі ретінде танылған. Қазақстан Республикасы Мемлекеттік сыйлығының лауреаттары Темірхан Медетбектің «Тағдырлы жылдар жырлары», Иран-Ғайыптың «Қорқыттың көрі», Нұрлан Оразалиннің «Ғасырмен қоштасу», Марфуға Айтқожинаның «Аңсау» атты жыр кітаптары зерттеу нысанына алынған. Т.Медетбек «Тәуелсізбін» атты көлемді өлеңінде кешегі ХХ ғасыр соңындағы қазақ жастарын қынадай қырған Орталыққа деген ащы зарын төгіп, тәуелсіздік кезең лирикасын ұлт мүддесі тұрғысынан сөйлетеді. «...Нұрлан жинағы қам көңіл. Өзіне қояр сауалы көп», – деп түйген ғалым ақын өлеңдерінің астарына үңіліп онымен сыр шертіседі. Ақын қойған сан сауалға жауап іздейді. Мағжандай ақын бабаларымен қайта табысқан тәуелсіз ел ақындарының ата рухына айтары да шексіз. Темірхан Медетбек «Мағжан жыр», Кәкімбек Салықов «Мағжан аға» атты өлеңдерінде ақын ағамен сырласса, ғалымның да Мағжанға ерекше ілтипат жасауы орынды. Мағжан Жұмабаев шығармаларын зерттеген

монографиясы үшін Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты атанған ғалымның Мағжан жөнінде жазылғандардың бәрін қалт жібермей отыруы да ғылымға тән қасиет. Бүгінгі қазақ ақындарының бірін-бірі қайталамайтынын аңғарған ғалым: «Мұхтар (Шаханов) өлеңдері капитализмнің қазақ даласында алғашқы қордалануының жүген-құрықсыз кеткен бейбастықтарын, былық-шылықтарын аяусыз әшкерелейді», – десе, «Қабылхан (Күзембаев) ұйыстырған өлең жолдары аруақ шақырып айбынданады, жырау жылғаларына қайта су толтырып ағындатады. Орғытып тоқсан толқытады. Тәуелсіз өмірдің қуатына қуат қосатын оптимизм халық жігерін арттыра түседі деп есептейді. Өзі тарих боп сөйлейді», – деп тұжырымдайды.

«Поэма» тарауында бүгінгі кең құлашты эпикасымен танылып жүрген ақындардың шығармалары негізге алынған. Аталған кезеңде «Ойлан, қазақ», «Желтоқсан», «Өліара», «Аламан», «Мың бір түннен соң», «Тайқазан», «Шу батыр», «Мыс шаһары», «Сарайшық», «Астана», «Жыл басы» дастандарын жазған Асқар Егеубайды ғалым «тыңнан жол салғыш дастаншы» деп бағалайды. Мұхтар Шахановтың «Өркениеттің адасуы» атты дастанын тәуелсіздік кезең поэзиясының татымды жемістерінің біріне балаған зерттеуші: «Дастанда басынан аяғына дейін түзілген тұтас сюжет жоқ. Есесіне оның құрама үзінділердің әрқайсысының шағын сюжеті бар. Сюжет парадокске, күтпеген, шектен тыс оқиғаға құрылады да, тәлімдік, танымдық маңызы бар қорытындымен аяқталады», – деп түйіндей келіп осы пікірін нақты талдаулармен дәлелдейді.

Ғалым назарын ерекше аударған шығарманың бірі – үстіміздегі жылы Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты атанған Есенғали Раушановтың «Сарыөзен» поэмасы. «Есенғали поэмасы бүгінгі тәуелсіздігіміздің құны қазақ үшін қандай қымбат екенін тарихи оқиға негізінде көрсеткен. Өзге көп поэмалардан артықтығы – төгіліп тұрған тілінде. Тисе қарғаға, тимесе арбаға деп әйтеуір айтыла салатын дүдәмал тіркес, олақ сөйлем кездеспейді. Әр сөз орнын тауып қаланады. Мүдіріс

болса, тілге байланыс емес», – деп жоғары бағаланады. Көріп отырғанымыздай ғалым шығарманың мазмұнын баяндаудан аулақ. Ол өзі тілге тиек еткен туындылардың жетістігі мен кемшілігі неде деген сауалдарға жауап бере отырып, бүгінгі қазақ поэзиясының шыққан биігін бағамдайды.

Екінші бөлімнен көзге оттай басылатын тарау – «Жүсіпбек Аймауытовтың роман айнасы». Олай дейтініміз, Жүсіпбек Аймауытов шығармалары жөнінде академик С.Қирабаевтан кейін не айтуға болады? деген ой туары даусыз. Алайда, ғалым жазушының әрбір шығармасына өз тарапынан баға беріп, бұрынғы айтылғандарды қайталамауға тырысқан. Мәселен, «Қартқожаны» – роман хроника, «Ақбілекті» – психологиялық роман» деп бергені ешбір дау туғызбасы анық. Себебі, мұндай ғылыми тұжырым нақты зерттеуден жасалып отыр. Сонымен бірге Ақбілек жөнінде, «Күнікейдің жазығындағы» Күнікей туралы тың пікірлер ұсынған. Осыған қарағанда, қандай шығарма туралы да қанша көп жазылса, оның авторының сан қыры ашыла түседі екен. Ендеше, бір тақырып неғұрлым көп зерттелсе, ұлттық әдебиетіміздің өсуіне не соғұрлым септігін тигізеді даусыз.

Қолымыздағы еңбекті жапқан кезде мынадай ой келді. Бүгінгі қазақ әдебиеттану ғылымының еңсесін «Әдебиет – ардың ісі» деп көтеріп жүргендер – аға буын өкілдері. Бүгінгі қазақ әдебиетінің көшбасында жүрген саусақпен санарлық ағаларымыз арамызда жүріп осындай құнды да сапалы, сүбелі де толымды зерттеулерімен бүгінгі ұлттық әдебиеттануымызды байытты. Өмірінің соңғы он-он бес жылын ғалым тәуелсіздік дәуір әдебиетін зерттеуге арнады. Ол қандай да бір жаңа шығарма шықса, соған міндетті түрде алғашқылардың бірі болып пікір білдіріп отыруды әдетке айналдырып алды. Кейінгі буын өкілдері өмірі де, шығармашылығы да үлгі болар ағаларымыздан үйрене берсе, солар секілді ұлт әдебиетіне шын жанашыр болса нұр үстіне нұр болар еді. Қолына қалам ұстаған әрбір әдебиетші осы ұстаздарымыздай еңбек етсе, қазақ әдебиетінің болашағы жарқын болары даусыз.